

Kap. freg. Stipe LAKOŠ
Split

Regate suvremenih sportskih jedrenjaka

Sa pomorske pozornice nestali su jedrenjaci, koji su pored prevoženja tereta, služeći tako u komercijalne svrhe, služili za obuku budućih pomorskih oficira trgovačke mornarice. Već preko 20 godina razvijaju se čisto školski brodovi-jedrenjaci, mada ih je bilo i prije, sa isključivo školskom namjenom. Oduvijek su svijetu oči bile okrenute moru, pa tako školski brodovi jedrenjaci nisu mogli ostati van njihova interesa. Naprotiv, oni sve više pobuđuju pažnju svjetske javnosti. Zato nije čudo da se u svijetu pojavilo više organizacija koje organiziraju susrete školskih brodova. Ponodi za susrete školskih brodova vrlo su različiti. Smotra tehnike i tehničkih dostignuća, nacionalni praznici pomorskih zemalja, obljetnice pomorske prošlosti, turistički motivi dovoljni su razlozi da se uprihči susret brodova i regata. 1972. godine regata i susret brodova bio je povezan sa Olimpijskim igrama na moru. Mada godišnje ima po nekoliko susreta školskih brodova, možemo mirne duše izdvojiti neke od njih. Sve zapadnoevropske i nordijske zemlje, Japan, SAD, južnoameričke i druge zemlje prosto se natječu koja će od njih ugostiti školske brodove. To je i razumljivo, jer to nisu obični brodovi, kao što ni ne nose obična imena. Školski brodovi najuže povezuju pomorsku prošlost sa sadašnjošću i budućnošću. I možemo otvoreno postaviti pitanje: Zar samo pomorsku? Čitave nacije su rasle i propadale skupa sa njihovim mornaricama. Zato nije čudo što se kroz školske brodove gleda na njihovu pomorsku tradiciju i pomorsku kulturu i privredu danas. Sretna je ona zemlja koja ima more. Ali dužinom nje-

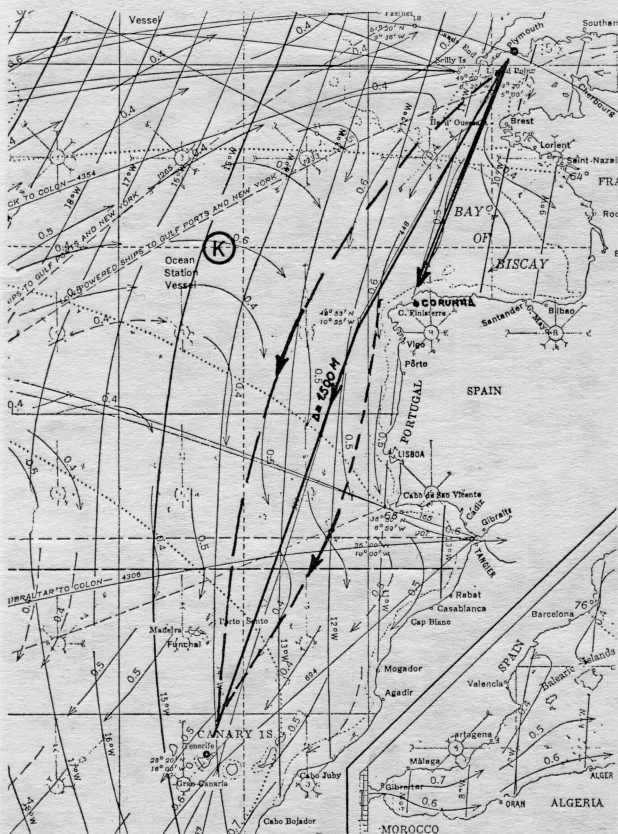
nih obala ne mjeri se privrženost pomorstvu. Kaže se: »More je beskrajno, pristupačno svima, a pripada onima koji plove po njemu«.

Medu organizacijama, koje se bave organizacijom regata školskih brodova ističe se SAIL TRAINING ASSOCIATION (STA) iz Velike Britanije. Ova organizacija organizira svake druge godine regate školskih brodova uglavnom po Atlantiku. U svoj bilans uvrstila je već nekoliko vrlo uspješnih regata. Posade i budući oficiri ratnih i trgovačkih mornarica sa brodova koji su učestvovali na tim regatama obogaćeni su sa vrijednim pomorskim iskustvom i stečenim pomoračkim znanjima. STA organizira regate školskih brodova jedrenjaka svih vrsta i veličina, ratnih i trgovačkih brodova. Svaki susret brodova za vrijeme održavanja regata koristi se za zbližavanje pomoraca i razvijanju tradicionalne solidarnosti na moru pod motom »braća po moru«, razmjenjuju se mišljenja nastavnika i pomorskih instruktora u obrazovanju budućih kadrova, razmjenjuju se iskustva. U programima su redovno zastupljeni susreti manifestacionog karaktera, te susreti u sportovima na vodi i mornarskim vještinama: veslanje i jedrenje u brodskim čamcima, plivanje, natezanje konopa, užetarske vještine, piratske borbe na gredi (brodskoj bočnici) i penjanju u snast. Sve mornarice svijeta koriste ovakve susrete za reklamiranje svoje zemlje, njenih prirodnih ljepota i bogatstava, a posebno njene pomorske tradicije, kulture i nauke.

STA dostavlja svim zemljama koje posjeduju školske brodove raspise za regate, redovno godinu, pa i dvije, unaprijed kako bi se posade stigle na vrijeme i solidno pripremiti. Na osnovu iskustava za pripremu posade, broda i kadeta (pitomaca) za ovakvu jednu regatu, potrebno je bar godinu dana napornog rada i treninga. Regate se odvijaju po regatnim pravilima koje je raspisala STA (Pravila o jedrenju i regatama, pomoračkoj sposobnosti i opremi za spasavanje). Pravila predviđaju da pitomci-kadeti ne mogu biti mlađi od 15 ni stariji od 25 godina, a moraju sačinjavati najmanje 50% posade broda. Osnovne karakteristike ovih regata su što se odvijaju daleko od obale, na velikom prostranstvu, što dugo traju, uključujući i noć i što se vrlo kratko vrijeme nalaze u vidokrugu jedni drugima, oslonjeni sami na sebe i bez pratnje, ili bar ne takove da se na nju mogu osloniti. Zapovjednik broda sam prosuduje da li su se u kojoj mjeri poštivala Pravila. Potpisujući izjavu o fer jedrenju, zapovjednik stavlja na znanje da se nije služio nezgodnim, već samo korektnim jedrenjem. U slučaju bilo kakvog protesta od strane drugih brodova učesnika u regati dobro vođeni Brodski dnevnik predstavlja valjani dokaz.

Regatom rukovodi Regatni odbor na osnovu Pravila, a prema nepredviđenim slučajevima postupa se prema pomoračkoj praksi. Pored toga što su brodovi po veličini podijeljeni u klase, na osnovu tipa broda i premjeravanja (površina jedara, dužina, širina deplasman, propeler ili bez njega...) razvrstani su tako da se svakom brodu pruža podjednaka ili barem blizu podjednaka šansa da pobijedi u regati u kojoj treba da bude presudan faktor sposobnost posade, a ne tehnička rješenja broda. Redoslijed dolaska na cilj računa se prema korigiranom vremenu. Pravila se na osnovu iskustava stečenih u regatama svake godine daraduju. Budući da se novi školski brodovi grade na osnovu najnovijih dostignuća tehnike i brodogradnje, to se posebne poplastice i bonifikacije daju starijim brodovima.

Glavni brodski motor sa kojim su danas opremljeni svi školski brodovi ne koristi se — naravno. Međutim, on se može upotrebiti radi spašavanja čovjeka koji je

Regata 1970. godine

pao u more, ili iskrcavanje oboljelog člana posade. Brodskim dnevnikom dokazuju se okolnosti pod kojima je motor korišten i manevar izveden. Regatni odbor na osnovu toga i pomoračke prakse odlučuje o veličini kazne. U slučaju nasukanja, sudara sa drugim brodom ili preprekom na moru brod može koristiti vlastite motore, sidra čamce i konope kako bi se izbio iz nezgode. Osim pomoći od posade broda s kojim se sudario, ne smije koristiti ničiju drugu pomoć. I u ovom slučaju Regatni odbor odlučuje o visini kaznenih poena do diskvalifikacije. Jedra koja nisu prijavljena i premjerena ne mogu se koristiti.

U sistemu upravljanja brodom nije dozvoljena upotreba automatskih sprava (kormila). U slučaju nužde mogu se upotrebiti brodski čamci na vesla, dok se sva elektronska sredstva uobičajena na brodovima mogu koristiti (radar, brzinomjer, dubinomjer). Ni jedan brod ne može primiti pomoć radio ili drugim sredstvima, ako ona nisu dostupna i ostalim učesnicima regate.

Što se tiče sposobnosti brodova za plovidbu, nedvosmisleno je rečeno da su brodovi upozoreni da idu na svoj rizik, da će provesti duži dio vremena na otvorenom moru, kada neće biti mogućnosti skloniti se od nevoljena u luku, te da će pružanje pomoći sa strane biti minimalne ili nikakve. Osim što brodovi moraju imati sigurnan trup, dobra jedra (uključivo i olujna), čvrstu i sigurnu snast i oputu, moraju imati i druge uređaje i sredstva u ispravnom stanju, u cilju osiguranja otpornosti broda i sposobnosti za plovidbu. Veliki brodovi moraju se podvrgći pomorskim zakonima zemlje kojoj pripadaju ili postojećim pomorskim propisima u pogledu mjera sigurnosti.

Za manje brodove postoji spisak obavezne opreme. Ovom opremom osiguravaju se brodovi i njihove posade u slučaju nužde ili nesretnog slučaja. Tu spada: ograda, sigurnosni pojasevi za nevoljene, sredstva za spasavanje (kolutovi, prsluci, čamci - pneumatske splavi), signalna sredstva, sisaljka za izbacivanje morske vode, sredstva za gašenje požara, sredstva za prvu pomoć, glavna i rezervna sidra i sidreni lanci, rezervni kormilarski uređaj, te radar-reflektori.

Svi brodovi podijeljeni su prema veličini u klase A i B. U klasu A spadaju brodovi veći od 500 tona. Nema gornje granice u pogledu veličine broda klase A. U klasu B spadaju svi brodovi ispod 500 BRT i jedrilice koje su na vodenoj liniji duže od 9.84 metra.

Školski brod JRM »Jadran« redovito je pozivan na regate koje organizira STA, kako bi uzeo učešća na tim regatama. Budući da se brod 1968. godine upravo nalazio u generalnom remontu u vrijeme raspisivanja poziva na regatu za 1970. godinu, u kojem su nabavljena nova dacron jedra poznate engleske firme RATSEY — LAPHORN i izvršena druga poboljšanja, brod je bio u SAD proglašen favoritom, naročito poslije vijesti da se brodska posada duže vremena ozbiljno priprema za tu regatu. Naravno da ova vijest nije bila bez osnova, ali i prebrzo donesena, budući da na žalost brod nije učestvovao u takmičenju.

29. srpnja 1970. godine iz engleske luke Plymouth startalo je devet velikih školskih brodova klase A za Tenerife (Kanarski otoci) i veći broj manjih školskih brodova za CORUNNU u Španjolskoj koju je otvorio grof od Edinburga princ FILIP koji je bio i ostao pokrovitelj regata STA. Prvoj regati STA bio je pokrovitelj predsjednik SAD John Kenedy. Prva tri dana brodovi su se borili na bunacama ili slabim vjetrovima raznih pravaca pretežno SW, maglom i morskim strujama. Veliki brodovi kao ni mali nisu imali velikog izbora rute. Najteži dio rute bila je prva trećina puta budući u tom području prevladavaju slabi SW i W vjetrovi, magle i nepovoljne struje. U drugoj trećini rute brodovi su zašli u područje umjerenih pasata iz NW i N pravca i počeli grabiti k cilju da bi u trećoj trećini pred Kanarskim otocima zapali u NE pasate koji su postajali sve jači što su se brodovi približavali cilju. Ipak brodovi su birali dvije rute. Ruta uz španjolsku i portugalsku obalu donosila je dosta iznenađenja, ali i nade u slučaju da vjetrovi na otvorenom moru izostanu. Ruta na otvorenom moru i malo pomaknuta prema sredini Atlantika najviše je obećavala budući je brodove dovela nešto ranije u odnosu na pasate. Bro-

dovi su većinom izabrali oba rutu uz rutu koja je najkraće vodila od Plymontha do Tenerife. U trećoj trećini puta brodovi su vozili velikim brzinama i na cilj uplovljavali i sa brzinom od 12—14 čvorova. Brodovi su na cilj stigli ovim redosljedom: 1. CHRISTIAN RADICH (Norveška), 2. STATSRAAD (Norveška), 3. GORCHFOCK (Zapadna Njemačka) itd.

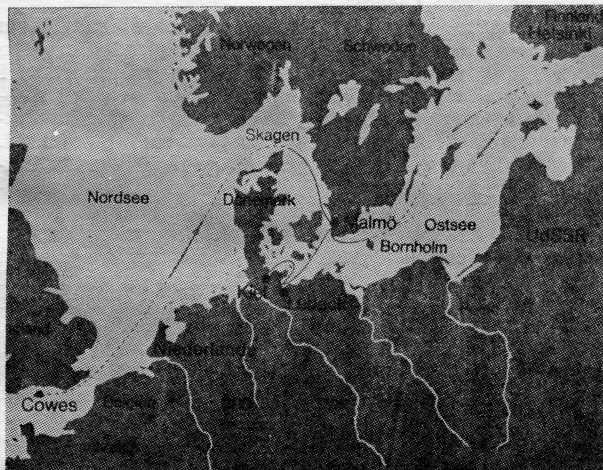
Mali brodovi su jedrili u dvije grupe. Hitali su Biskajskim zalivom ka Korunji boreći se sa raznim nedačama kojima je Biskaj obilovao, i nakon svih tih nedača pred samim ciljem zapali u gustu maglu i u njoj ostali 12 sati a da nisu mogli uploviti u luku. Redosljed dolaska po grupama malih brodova klase B bio je ovakav:

1. grupa: 1. STELLA POLARE (Italija), 2. FALKEN (Švedska), 3. ARMINEL (Francuska).

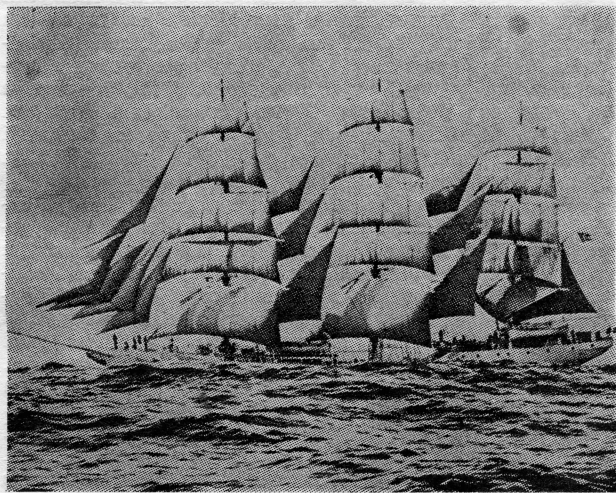
2. grupa: 1. NAJADE (Holandija), 2. ZULU (Velika Britanija), 3. IROISE (Francuska).

Za vrijeme boravka brodova na Kanarskim otocima, kadeti su se takmičili u pomorskim vještinama: veslanju i jedrenju u čamcima i mornarskim radovima.

Za vrijeme XX olimpijade 1972. godine u Kilu su održane olimpijske igre na moru. Za tu priliku pozvani svi školski brodovi da učestvuju u dvjema regatama: Zapadna grupa školskih brodova sastala se na otoku WIGHT (Velika Britanija) i startovala za Shagen 16. 08. Istočna grupa startovala je 20. 08. iz Helsinkija za Falsterbo (o. Bornholm). Konačno su se brodovi istočne i zapadne grupe okupili u MALMÖ (Švedska). Brodovi su 29. 08.

Regate školskih brodova povodom olimpijskih igara 1972. godine

»Christian Radich« — Norveška. Pobjednik je regate Plymouth-Tenerife 1970. godine

uplovili u LÜBEK da bi zatim u veličanstvenoj paradi, 69 brodova u koloni sa razapetim jedrima praćeni mnoštvom jedrilica uplovili u KIL u podne 3. 09. To je bila imponantna nezaboravna slika koja se može teško ponoviti.

Treba istaći da STA ne krije činjenicu da još nikada nije uspjela okupiti sve velike brodove svijeta na jednu regatu. Svjesna je da mnogi brodovi iz bilo kojih razloga ne mogu učestvovati u takmičenjima. Svjesni su da nikada neće uspjeti okupiti sve brodove. Zato mjesta regata

redovno mijenjaju, kako bi obuhvatile što više brodova. Na kraju regata redovno se pored takmičenja kadeta i mornara sa školskih brodova organiziraju simpozijumi o školovanju na školskim brodovima, na kojim se izmjenjuju iskustva odgoja i psihičkog obrazovanja kadeta. Pored toga brodovi redovno manifestiraju tradiciju i snagu pomorstva svoje zemlje prigodnim manifestacijama: izložbama, predavanjima, izdavačkom i drugom djelatnošću. Tako praktično školski brodovi postaju prozor u vlastitu zemlju kroz njenu pomorsku prošlost i sadašnjost.